

Мохончук Б. С.
студент, Національний університет
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

**ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ
ВИЗНАЧЕНОГО ЗАКОНОМ ПОРЯДКУ
ВСТАНОВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОЛОСУВАННЯ**

Сучасний розвиток галузі конституційного права дозволяє зробити висновок про існування такого нетрадиційного виду юридичної відповідальності, як конституційно-правова відповідаль-

ність. Причому цей факт є не теоретичною розробкою вчених, а зумовлений об'єктивно, передбачений в розчиненому вигляді у законодавстві більшості країн світу та широко застосовується на практиці. Водночас варто зазначити, що на нормативному рівні саме поняття конституційної відповідальності (на нашу думку категорії конституційна та конституційно-правова відповідальність мають однакове значення), як правило, не закріплено (для прикладу в Україні такий термін згадується у рішенні Конституційного Суду України від 13.01.2009 № 1 – рп/2009 [1], хоча безпосередньо в конституції чи законах – відсутній), а вчені й досі полемізують з питань підстав, наслідків, принципів та інших особливостей даного різновиду юридичної відповідальності.

Метою даної роботи є виокремлення актуальних та непритаманних для України санкцій конституційно-правової відповідальності, що застосовуються у системах виборчих правовідносин зарубіжних країн.

Визначивши перелік нетипових та актуальних для України санкцій конституційно-правової відповідальності, що застосовуються в окремих країнах світу, ми класифікували їх на окремі групи. Це: 1. Санкції, за порушення порядку реєстрації кандидатів, політичних партій; 2. Санкції, за порушення порядку фінансування та матеріального забезпечення кандидатів, політичних партій; 3. Санкції, що полягають у обмеженні реалізації виборчих та інших особистих прав; 4. Санкції, за порушення порядку підрахунку голосів та встановлення результатів виборів.

В даній науковій роботі ми пропонуємо розглянути четверту групу санкцій.

Аналізуючи вітчизняну юридичну літературу, можна зробити висновок, що більшість вчених виділяють в якості санкції конституційно-правової відповідальності такий правовідновлювальний захід, як визнання голосування недійсним (наприклад, О. В. Марцеляк, О.Є. Штурнев [2, С.51-52]). Ми вважаємо, що зазначена міра правового регулювання немає ніякого відношення до санкцій конституційно-правової відповідальності по тій простій причині, що в такому випадку відсутній суб'єкт, який вчинив правопорушення. А, як зазначає Р. А. Охотников, «при притягненні до відповідальності по виборчому праву, існує юридичний конфлікт між сторонами» (органом, який уповноважений притягувати до відповідальності та притягнутим до відповідальності суб'єктом)

[9]. Проте вивчення досвіду окремих країн дозволяє виділити такі міри конституційно-правової відповідальності, що полягають у визнанні окремих суб'єктів виборчих правовідносин незаконно обраними або позбавлення їх певної кількості голосів.

Визнання результату виборів на території всієї країни або окремого виборчого округу недійсними, виключає наявність реального суб'єкта, по відношенню до якого й наставили б негативні наслідки (дана процедура стосується всіх учасників виборчого процесу, незалежно від ступеня вини). Проте законодавством деяких країн передбачається можливість визнання не обраним чи незаконно обраним кандидата на виборну посаду. В такому випадку ми зможемо встановити конкретного суб'єкта виборчих правовідносин та причинно-наслідковий зв'язок між діями (правопорушенням) та наслідком (не обрання на виборну посаду).

Так, в Іспанії існує спеціальний вид позовів, які називаються процесуально-електоральними (регулюється ст. 109-117 Органічного закону). Об'єктом такого позову виступає проголошення виборчими комісіями того чи іншого кандидата вибраним. Після його розгляду відповідна судова інстанція має право прийняти рішення про визнання недійсними результатів голосування на виборчій дільниці, де були допущені правопорушення (що викликає необхідність проведення повторного голосування), або про визнання неправомірними дій виборчої комісії по проголошенню того чи іншого кандидата вибраним. А застосування принципу збереження результатів голосування вимагає розмежовувати правопорушення, які піддаються кількісному підрахунку (наприклад, недійсність голосів; визнання голосів випадково зарахованих на користь іншого кандидата та ін.), та такі, при яких неможливо або складно мати чітке уявлення про кількість помилкових голосів (голосування особами, не зареєстрованими в списках; відсутність бюлетенів на виборчій дільниці та ін.) [4, С.57-58]. І саме останні й можуть слугувати підставою проведення повторних виборів. В іншому випадку, ми матимемо яскравий приклад притягнення кандидата до конституційно-правової відповідальності у вигляді скасування підстав обрання його на виборну посаду.

Подібна процедура існує й в Ірландії. Якщо в результаті розгляду судом відповідного клопотання, особа, яка пройшла в нижню палату Парламенту, проголошується незаконно обраною, вона перестає бути її членом в момент повідомлення секретаря палати

про прийняте судом рішення. Проте незалежно від цього всі дії, вчинені такою особою, включаючи голосування і участь в роботі палати, залишаються дійсними [5, С.225]. На нашу думку, це пов'язано, в першу чергу, з принципом безперервності роботи парламенту, який вдало описаний Ю. Г. Барабашом [6].

В Австрії Конституційний суд може визнати вибори окремої особи недійсними у тому разі, якщо буде доведено, що така особа не володіє правом бути обраною на виборну посаду [5, С.103].

Подібні санкції застосовуються й у інших країни. А така індивідуалізація покарання дозволить скоротити час ти зменшити фінансові затрати, спрямовані на проведення повторних виборів. Крім зазначених вище мір конституційної відповідальності, в практиці деяких держав мають місце й інші, які пов'язані, швидше, з процесом підрахунку голосів.

Так, політична організація Іраку буде позбавлена голосів, отриманих у виборчому центрі, в тому випадку, якщо вона вчинить виборчі злочини, передбачені статтею 40 (знищення, викрадення результатів голосування; порушення свободи виборів шляхом використання сили чи погрози) і статтею 41 (розміщення реклами поза дозволеним місцем) [7, С.278].

В свою чергу Виборчий суд ПАР наділений правом скоротити кількість голосів, відданих на підтримку особи чи зареєстрованої партії [7, С.461].

Отже, можна зробити висновок, що світова практика налічує нетипові для України санкції конституційно-правової відповідальності, які можуть бути успішно запозичені та імplementовані в національне виборче законодавство. Внесення таких змін дозволить підвищити рівень юридичної відповідальності суб'єктів виборчого процесу. А це, за умови недостатньо розвинутого інституту політичної відповідальності суб'єктів конституційно-правових відносин, відіграє позитивну роль для легітимізації державної влади.

Література:

1. Рішення Конституційного суду України від 13.01.2009 № 1-рп/2009 // Вісник Конституційного суду України – 2009 р. – № 1 – ст. 60
2. Марцеляк О. В. Заходи конституційно-правової відповідальності учасників виборчого процесу в Україні // Форум права. – 2005. – № 1. – С.50-57
3. Охотников Р. А. Избирательные споры и юридический механизм защиты избирательных прав граждан // Правоведение – 2006 – № 6 – С.10-19

4. Современные избирательные системы. Вып. 3: Испания, США, Финляндия, Япония / А. Г. Орлов, В. И. Лафитский, И. А. Ракитская, Т. О. Кузнецова; Науч. ред. А. В. Иванченко, В. И. Лафитский. – М.: РЦОИТ: Типография «Новости», 2009. – 448 с.

5. Современные избирательные системы. Вып. 6: Австрия, Ирландия, Норвегия, Чили / Е. А. Водяницкая, П. С. Гвоздев, И. А. Ракитская, А. Г. Орлов; науч. ред. А. В. Иванченко, В. И. Лафитский. – М.: РЦОИТ, 2011. – 512 с.

6. Барабаш Ю. Г. Часові межі діяльності парламенту у випадку дострокового припинення його повноважень // Форум права. – 2007. – № 3. – С.37-43

7. Современные избирательные системы. Вып. 5: Индия, Ирак, Уругвай, ЮАР / Н. Б. Шлыкова, М. А. Сапронова, А. Г. Орлов, Е. В. Черепанова; науч. ред. А. В. Иванченко, В. И. Лафитский. – М.: РЦОИТ, 2010. – 496 с.